

გრიგორ ტერ-ჰოვანესიანი, იგივე მურაცანი

Մուրացան „Երկերի ժողովածու“ Յոթ հատորով, Հ.3, Երևան 1963 թ. (մურაცանի „տեზուլեբատա կրեբული“ Ֆիլմագրաֆի. Ե.3, Երևան, 1963).

გვ.93-94

Կովկասյան մայրաքաղաքի բնական առավելություններից ու դյուրություններից մեկն էլ այն է, որ ասիացի մարդը, եթե այդ քաղաքի մաքուր փողոցների վրա գտնվող շքեղ հյուրանոցներում կամ ապարանքներում ապրելուց ձանձրանա (որ շատ է պատահում դարադադրի, սալմաստի կամ Ծրդուբադի հանկարծ հարստացող և Թիֆլիս գաղթող հին փինաչիների հետ), այդպիսին կարող է մի քանի վայրկյանում տեղափոխվել յուր հայրենական ծննդավայրը: Դրա համար հարկավոր է միայն գնալ Թիֆլիսի հին քաղաքամասը, ուր հանքային բաղանիքներն են: Այդտեղ ազ ու ձախ անցնող փողոցների վրա ապրում է Պարսկաստանը յուր բոլոր ակնապարար հրապույրներով: Մի տեղ դուք կտեսնեք միաշար խանութներ, որոնց մեջ թավրիզի թուրքերը գերծած գլուխներով, կեղտոտ գոգնոցներով, նարգիլի պտուկը բերաններին, զանազան համադրամներ են պատրաստում, ինչպես, օրինակ, փլավ, բոգրաշ, դավուրմա, տոլմա կամ գլուխ գործոց լյուպյաբաբ: Այդ խանութները աշագղխանաներն են (խոհակերոց), ուր մոթավափախներով, շարիշար նստած, վայելում են խորտիկները, սարըցի կամ թարաքյամա թուրքերը և նրանց հետ էլ երբեմն դուռնուկի կամ բոլնիսի հայեր:

Կազասիոս ձեռագրագրի երտ-երտի շնեքերի շքերատեսոքա ձա սիմշոքոքե իս արիս, ռոք տոք աքիլ ձաձիանս մոքոքրձեքա ցքոքրեքա քալաքիս սոքոքա քոքրեքոքի, մձիձրոք սասքոքոքոքոքոքի ան անքրքաքեքեքոքոքի (րաք քոքրաձ գքքքքքք քարաձաձեք, սալմասքեք ան քրձքքաձեք, տքքք գամձիձրեքոք Աա քքիլիսոքի քամոքսաքեքոք քոքիլ մեքքաձեքքք քոքիլ), ասքոք անքիանս քեքոքքոքա ռամձեքնիմե քնքոքի գաձաքիձեք մքոքոքիլոքր անքիլաս. անիստքիս քի մքոքոք քալաքիս ձքեք տքքանքի տնձա քնքիձեք, սաձաք գոքիլոքի անքանքեքա. իք, մարքքնիք Աա մարքքնիք գամքալ քոքրեքոք, ցոքքեքքա սքարքեքի մոքեքի տաքիսի տքալքնարմքաքի քիքոքի. երտ անքիլաս նաքաքոք մաձաքիլեքի, ռոքոքեքոքի տաքրիքեքի տոքքեքի գաքարքեքի տաքեքի, քոքքիանի քննաքրեքի, նարքիլեքի քիլոքի, անքաձեքքն սքքաձաքքա ձեքիլաքաքեքքք: ճալաք, քոքքաք, քաքրք, քոքոք ան ճալաքաքաքք. էք մաձաքի անքաքքանքեք (սասաձիլոք), սաձաք քքքքքքա ճալաքեքիտ սարքիլ ան տարաքիանքիլ տոքքեքի Աա մաքոքան երտաձ ձքրնքքեքի ան քոքնիլեքի սոքքեքի ռիքքի սքեքան Աա սաքքեքլ սիլոքոքքքք.

Քաղաքի այս մասում ընդանրապես մարդիկ ապրում են ավելի երջանիկ, քան թե ուրիշ մասերում, որովհետև ամեն ոք վարվում է յուր փողոցի հետ այնպես, ինչպես ինքն է կամենում: Իսկ սա քիչ բան չէ ազատասեր ժողովրդի համար: Օրինակ, խոհարարները փողոցի մեջ թափում են իրենց քուրաների մոխիրը կամ խոհանոցի կեղտը, կոշկակարը յուր կաշիների կեղտաքոքրը, սափրիչներն իրենց լվացուկները, հաքքոքիլը փայտ է կոտրում այդտեղ, քարարչին օդն է ապականում յուր խորովածների ձուլով, մսագործն յուր ավելցուկներն է

ღაყრითი ჰასნიოჰი ათაღ ს აყს: შიოქ რასიქი იჯ იქ ჯვითს აყსთე, ჰს ისჯ რასს ჯ ჸაღაყაყის ქარჯიოქონღ ს ისჯონს სს სყასნიოქ სრას ირასქონსქსსსსნი იო აყარისაქიოქონსღ, ირიქისთს სრას სყას სრას მარქსასგ ხსთ ბასიოჰ ქისსელი იქრასისიოქონსღ ჯი ისსსნიოქ.

ქალაქის ამ ნაწილში ხალხი უფრო ბედნიერად ცხოვრობს, ვიდრე სხვა ნაწილებში, რადგან ყველა თავის ქუჩას ისე იყენებს, როგორც სურს. ეს კი ცოტა არ არის თავისუფლებისმოყვარე ხალხისთვის. მაგალითად, მზარეულები ქუჩაში ყრიან ქურის ფერფლს ან სამზარეულოს ნაგავს, მეწაღეები ღვრიან ჭუჭყიან წყალს, დალაქები ღვრიან ნარეცხს, ხაბაზები ჭრიან შემას, წამლავენ ჰაერს მწვადის კვამლით, ყასბები მაღაზიის წინ ყრიან ნარჩენებს და ა.შ. ერთი სიტყვით, აქ არავინ იცის, რა არის ქალაქის ადმინისტრაცია და მათი უფლება-მოვალეობები, რადგან მისი და მისი ხალხის გაცნობის უბედურება არ ქონიათ.

(სომხურიდან თარგმნა ქ. ოთარაშვილმა)